

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POMOC OBĚTEM KRIMINALITY

Autor práce: David Pavelka, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Svatoš Roman, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

PAVELKA, D. *Pomoc obětem kriminality : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 62 s.
Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: oběti, oběti trestných činů, pomoc, odškodnění.

Práce komparuje tři speciální právní předpisy, které se týkají obětí trestných činů, a analyzuje jejich práva, která jsou v těchto předpisech uvedena. Jedná se o dva české zákony, již neplatný zákon číslo 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, dále o zákon, který výše uvedený nahradil a tímto je zákon číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, a dále se jedná o slovenský zákon číslo 215/2006 Z. z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy.

Práce dále posuzuje do jaké míry je aplikována legislativa Evropské unie do výše uvedených platných právních předpisů.

ABSTRACT

PAVELKA, D. *Help for victims of crime : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 62 p. Supervisor : JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: victims, victims of crimes, help, compensatio.

This thesis compares three special legislative regulations regarding victims of crime. It analyzes their rights, which are set in these regulations. These three regulations consist of two Czech laws and one Slovak law. One of the Czech laws is a law no. 209/1997 Coll., about providing a financial help to a victims of crime and about change on the law and amendments of some law, which is no longer valid. The second Czech law is a law no. 45/2013 Coll., about victims of crime and about change on the law and amendments of some law, which replaced the law no. 209/1997 Coll. The third law is a Slovak law no. 215/2006 Coll., about compensation of persons who have been affected by violence and criminal acts.

This thesis assesses to what extent is the European Union law applied into these three laws mentioned above.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
1.1 Cíl	9
1.2 Metodika	9
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
2.1 Zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti (ZPPPOTČ)	10
2.1.1 Definice oběti v ZPPPOTČ.....	10
2.1.2 Definice pomoci v ZPPPOTČ.....	11
2.1.3 Definice trestného činu v ZPPPOTČ.....	11
2.2 Zákon o obětech trestných činů (ZOTČ)	11
2.2.1 Definice oběti v ZOTČ	11
2.2.2 Definice trestného činu v ZOTČ	13
2.2.3 Definice druhotné újmy v ZOTČ	13
2.2.4 Definice akreditovaného subjektu v ZOTČ	14
2.3 Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy (ZOOPNTČ)	15
2.3.1 Definice poškozeného v ZOOPNTČ	15
2.3.2 Definice újmy na zdraví a morální škody v ZOOPNTČ	16
2.3.3 Definice rozhodovacího orgánu v ZOOPNTČ	16
2.3.4 Definice asistenčního orgánu v ZOOPNTČ	16
2.3.5 Definice trestného činu v ZOOPNTČ	17
3 KOMPARACE PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	18
3.1 Komparace ZPPPOTČ a ZOTČ	18
3.1.1 Komparace předmětu právní úpravy ZPPPOTČ a ZOTČ	18
3.1.2 Komparace pojmu oběti v ZPPPOTČ a ZOTČ.....	19
3.1.3 Komparace pojmu trestného činu v ZPPPOTČ a ZOTČ.....	27
3.1.4 Komparace pojmu pomoci v ZPPPOTČ a ZOTČ.....	29
3.2 Komparace ZOTČ a ZOOPNTČ.....	32
3.2.1 Komparace předmětu právní úpravy ZOTČ a ZOOPNTČ.....	32
3.2.2 Komparace pojmů oběť a poškozený v ZOTČ a ZOOPNTČ.....	33
3.2.3 Komparace pojmu trestného činu v ZOTČ a ZOOPNTČ	34
3.2.4 Komparace poskytnutí peněžité pomoci v ZOTČ a ZOOPNTČ	35

4 ANALÝZA PRÁV OBĚTÍ TRESTNÝCH ČINŮ V ČR A SR	39
4.1 Práva obětí v České republice podle zákona ZOTČ.....	39
4.1.1 Právo na poskytnutí odborné pomoci.....	39
4.1.2 Právo na informace.....	40
4.1.3 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím	41
4.1.4 Právo na ochranu soukromí	41
4.1.5 Právo na ochranu před druhotnou újmou.....	42
4.1.6 Akreditované subjekty.....	43
4.2 Práva obětí ve Slovenské republice podle zákona ZOOPNTČ.....	44
4.2.1 Právo na informace.....	45
4.2.2 Právo na to kdo může požádat o odškodnění.....	45
4.2.3 Právo na to kdy může poškozený požádat o odškodnění	45
4.2.4 Právo na opakované podání žádosti	46
4.2.5 Právo se domáhat odškodnění v případě zamítnutí žádosti.....	46
4.2.6 Právo na prominutí vrácení finančního odškodnění.....	46
5 APLIKACE LEGISLATIVY EU DO PRÁVNÍCH NOREM V ČR A SR	47
5.1 Aplikace legislativy EU do českého ZOTČ.....	49
5.2 Aplikace legislativy EU do slovenského ZOOPNTČ	52
ZÁVĚR.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
SEZNAM ZKRATEK.....	62

ÚVOD

Téma pro tuto bakalářskou práci bylo vybráno z důvodu toho, že ve společnosti jsou obecně známá práva osob, které jsou pachateli kriminálních činů. Oproti tomu malá část společnosti zná práva oběti kriminality.

Obětí kriminality může být osoba přímo nebo nepřímo dotčená. Přímo dotčená osoba je ta, u které dojde k narušení práv vlivem protiprávního jednání, které je v právních normách České republiky označeno buď za přestupek, správní delikt, přečin, zločin, nebo zvláště závažný zločin. Oběti může vzniknout újma na životě, zdraví, majetku nebo újma psychická. Tyto přímo dotčené osoby, které se stávají obětí kriminality, se dále rozdělují na oběti, které chtějí o protiprávních událostech mluvit a ty, co nechtějí hovořit. U těch, které chtějí o událostech mluvit, existuje možnost, že se orgány činné v trestním řízení o nich dozvídají a mohou u těchto protiprávních činů provádět šetření a dále odhalovat a potrestat jejich pachatele. Tyto orgány mohou chránit oběť před opakovanou viktimizací nebo chránit společnost před další recidivou pachatele. Osoby, které nechtějí hovořit o protiprávních jednáních, které byly spáchány na jejich právech, se stávají latentními oběťmi, kterým stát v tento moment nemůže poskytnout pomoc v oblasti zastupování jejich práv a nabídnout jim další pomoc. Nepřímo dotčené osoby jsou osoby, u kterých nesměřovalo jednání přímo proti jejich právům, ale směřovalo proti právům osob jim blízkým. Jsou to osoby, které vlivem protiprávního jednání přišly o své blízké např. zvláště závažným zločinem vraždy.

Stát pomáhá výše uvedeným obětem kriminálních činů vytvářením právních norem, kterými zvyšuje práva obětí, a tím i pomoc nebo zřizuje různé organizace pro odhalování latentních obětí kriminality. Právní normy jsou vytvářeny státem z vlastní iniciativy nebo na základě různých nařízeních Evropské unie.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1.1 Cíl

Hlavním cílem bakalářské práce je komparace dvou českých zákonů, zák. č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, dále zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), se slovenským zák. č. 215/2006 Z. z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy a z toho plynoucí posouzení, ve které z těchto dvou zemí mají oběti trestných činů větší práva.

Vedlejší cíl bakalářské práce je posouzení aplikace legislativy Evropské unie se zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a slovenského zák. č. 215/2006 Z. z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy.

1.2 Metodika

Pro zpracování bakalářské práce byla použita metoda komparace, kdy byly využity srovnávací metody, které porovnávaly výše uvedené zákony v jejich jednotlivých částech a paragrafech.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Základním předpokladem pro pochopení každého právního předpisu je důležité znát obsah základních pojmů, s kterými tyto právní předpisy pracují.

V zákoně číslo 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPPOTČ“) jsou tyto pojmy uvedené v § 2.

V zákoně číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOTČ“) jsou tyto pojmy uvedené v § 2.

Ve slovenském zákoně č. 215/2006 Z. z. o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy (dále jen „ZOOPTČ“) jsou tyto pojmy upraveny v § 2.

2.1 Zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti (ZPPOTČ)

Základní pojmy, ze kterých ZPPOTČ vychází, jsou uvedené v § 2 tohoto zákona a těmito pojmy jsou:

- a) oběť
- b) pomoc
- c) trestný čin

2.1.1 Definice oběti v ZPPOTČ

Oběť je definována v ZPPOTČ dvěma způsoby a to v § 2 odst. 1 a § 2 odst. 2. Nejprve se *obětí* dle § 2 odst. 1 ZPPOTČ rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví.¹

---

¹ ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

2.1.2 *Definice pomoci v ZPPPOTČ*

Pomoc podle § 2 odst. 3 ZPPPOTČ spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené oběti trestným činem.²

2.1.3 *Definice trestného činu v ZPPPOTČ*

Podle § 2 odst. 4 ZPPPOTČ se *trestným činem* pro účely poskytnutí pomoci podle tohoto zákona považuje jednání, která má znaky trestného činu podle trestního zákoníku, nebo jeho pokus.³

2.2 **Zákon o obětech trestných činů (ZOTČ)**

Základní pojmy, ze kterých ZOTČ vyháží, jsou uvedené v § 2 tohoto zákona a těmito pojmy jsou:

- a) oběť
- b) zvlášť zranitelná oběť
- c) trestný čin
- d) druhotná újma
- e) akreditovaný subjekt

2.2.1 *Definice oběti v ZOTČ*

Oběť je definována v ZOTČ třemi způsoby a to v § 2 odst. 2, § 2 odst. 3 a v § 2 odst. 4.

Nejprve se *obětí* dle § 2 odst. 2 ZOTČ rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.⁴

---

² ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

³ ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

Ustanovení v § 2 odst. 3 ZOTČ, rozšiřuje pojem *oběti* obsažený v odstavci 2 o osoby pozůstalé po oběti, protože tyto osoby pociťují jako vlastní újmu, jestliže došlo k usmrcení osoby blízké.⁵

Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za *oběť* též jeho příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za *oběť* každá z nich.⁶

Oběť je dále podrobněji specifikována v § 2 odst. 4 ZOTČ, kde lze nalézt pojem *zvláště zranitelná oběť*.

Pojem *zvláště zranitelnou obětí* se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v § 2 odst. 2 nebo 3 (ZOTČ) rozumí

- a) dítě,
- b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi [§ 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „tr. zák.“)],
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vnímání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní

---

⁴ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

⁵ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 27.

⁶ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.⁷

2.2.2 Definice trestného činu v ZOTČ

Podle § 2 odst. 1 ZOTČ se za *trestný čin* pro účely tohoto zákona považuje také čin jinak trestný.⁸

2.2.3 Definice druhotné újmy v ZOTČ

Druhotná újma je definována v ZOTČ v § 2 odst. 5.

Druhotnou újmu se pro účely tohoto zákona rozumí újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.⁹

Zákon pro své účely vymezuje pojem *druhotné újmy* jako újmu, které nebyla způsobena přímo trestným činem, ale v důsledku přístupu osob a orgánů zde uvedených, tj. subjektů odlišných od pachatele. Jedná se o definici, kterou zákonodárce převzal z článku Doporučení (2006) 8 Výboru ministrů Rady Evropy na pomoc obětem trestných činů.

Druhotná újma je v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona ztotožněna s tzv. sekundární viktimizací. Sekundární viktimizací rozumíme proces, v jehož průběhu či důsledku vzniká *druhotná újma*.

---

⁷ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

⁸ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

⁹ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

Důvodová zpráva uvádí, že pojem *druhotné újmy* (sekundární viktimizace) je pojem, který se v odborné literatuře běžně užívá a je znám i širší veřejnosti. Jiné pojmy, jejichž použití bylo zvažováno, jako např. pojem „druhotná traumatizace“, se nevyskytují příliš často a mají zpravidla jiné konotace, např. v oblasti medicíny. Viktimizací se označuje proces, v jehož rámci se z potenciální oběti stává oběť reálná. Primární újma tak vzniká v bezprostřední souvislosti se spáchaným činem (např. způsobení škody na majetku, zranění osoby). Jelikož se trestný čin již stal, zákon nemůže vzniku této újmy předcházet.

Další újma může vzniknout oběti po dokonání či dokončení trestného činu jako jeho negativní důsledek, např. jako důsledek reakce okolí na spáchaný trestný čin (bulvární media zveřejní podrobnosti o znásilnění oběti, rodiče vytýkají znásilněnému děvčeti jeho chování etc.).

Zdrojem *druhotné újmy* mohou být také orgány státu, pokud se chovají nevhodným způsobem k oběti při prověřování a vyšetřování konkrétního činu (například pohlavně zneužitá dítě je opakovaně a nešetrně vyslýcháno jako svědek). Zákon si klade za cíl omezit riziko *druhotné újmy* ze strany policie a orgánů činných v trestním řízení. Zákonem nelze zabránit sekundární viktimizaci jinými činiteli (např. v důsledku způsobené reakce příbuzných, spolupracovníků atd.), proto je definice *druhotné újmy* zúžena jen na vyjmenované činitele. S okruhem uvedených činitelů korespondují i opatření k předcházení *druhotné újmy* v dílu pátém hlavy II (ZOTČ).¹⁰

2.2.4 Definice akreditovaného subjektu v ZOTČ

Akreditovaný subjekt je definován v ZOTČ v § 2 odst. 6.

Akreditovaným subjektem se rozumí právnická osoba, které byla rozhodnutím Ministerstva spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) udělena akreditace podle § 42 (ZOTČ).¹¹

---

¹⁰ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 33-34.

¹¹ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

Zákon o obětech trestných činů pracuje na několika místech s pojmem „akreditovaný subjekt“, jímž se rozumí právnická osoba, které byla udělena akreditace podle § 42 ZOTČ. Musí se jednat o právnickou osobu, která byla založena za jiným než podnikatelským účelem.

Subjekty poskytující pomoc obětem podle zákona o obětech trestných činů jsou subjekty poskytující psychologické a sociální poradenství podle zákona o sociálních službách (§ 39 odst. 2 ZOTČ), subjekty akreditované pro služby poskytování právních informací nebo restorativní programy (§ 39 odst. 1 ZOTČ), advokáti poskytující obětem právní pomoc (§ 47 ZOTČ) a střediska Probační a mediační služby (§ 48 odst. 1 ZOTČ).

Ačkoli podle názvu (označení) ustanovení § 39 by se mohlo zdát, že se ustanovení vztahuje na všechny subjekty poskytující pomoc obětem trestných činů, netýká se středisek probační a mediační služby a advokátů poskytující pomoc obětem trestných činů.¹²

2.3 Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy (ZOOPNTČ)

Základní pojmy, ze kterých ZOOPNTČ, vyhází, jsou uvedené v § 2 tohoto zákona a těmito pojmy jsou:

- a) poškozený
- b) újma na zdraví a morální škoda
- c) rozhodovací orgán
- d) asistenční orgán
- e) trestný čin

2.3.1 Definice poškozeného v ZOOPNTČ

Poškozený je definována v ZOOPNTČ v § 2 odst. a).

Pro účely tohoto zákona se rozumí *poškozeným* osoba, které byla v důsledku trestného činu způsobena újma na zdraví; pokud tato osoba v důsledku tohoto činu zemřela (dále jen "zemřelý"), pozůstalý manžel po zemřelém a pozůstalé dítě po

---

¹² JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 158.

zemřelém, a pokud nejsou, pak pozůstalý rodič po zemřelém, a pokud on není, pak osoba, ke které měl zemřelý vyživovací povinnost.¹³

2.3.2 Definice újmy na zdraví a morální škody v ZOOPNTČ

Újma na zdraví a morální škoda je definována v ZOOPNTČ v § 2 odst. b).

Pro účely tohoto zákona se rozumí *újmou na zdraví* ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví nebo smrt způsobené trestným činem spáchaným jinou osobou a *morální škoda* způsobena trestným činem znásilnění, sexuálního násilí nebo sexuálního zneužívání spáchaným jinou osobou.¹⁴

2.3.3 Definice rozhodovacího orgánu v ZOOPNTČ

Rozhodovací orgán je definován v ZOOPNTČ v § 2 odst. c).

Pro účely tohoto zákona se rozumí *rozhodovacím orgánem* orgán Slovenské republiky nebo jiného členského státu Evropské unie (dále jen "členský stát") příslušný podle právního řádu tohoto státu na rozhodnutí o žádosti poškozeného o odškodnění za újmu na zdraví způsobenou trestným činem.¹⁵

2.3.4 Definice asistenčního orgánu v ZOOPNTČ

Asistenční orgán je definován v ZOOPNTČ v § 2 odst. d).

Pro účely tohoto zákona se rozumí *asistenčním orgánem* orgán Slovenské republiky nebo jiného členského státu příslušný podle právního řádu tohoto státu na

---

¹³ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

¹⁴ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

¹⁵ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

poskytnutí pomoci poškozenému potřebné k podání žádosti o odškodnění za újmu na zdraví způsobenou trestným činem na území jiného členského státu.¹⁶

2.3.5 *Definice trestného činu v ZOOPNTČ*

Trestný čin je definován v ZOOPNTČ v § 2 odst. e).

Pro účely tohoto zákona se rozumí *trestným činem* i čin jinak trestný, spáchaný osobou, která není trestně odpovědná pro nepřičetnost nebo pro věk.¹⁷

---

¹⁶ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

¹⁷ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

3 KOMPARACE PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Tato kapitola se věnuje základním rozdílům mezi zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů a novým zákonem, který výše uvedený zákon nahradil, a tím je zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Dále je v této kapitole porovnán výše uvedený český ZOTČ se slovenským zákonem č. 215/2006 Z. z. o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými.

3.1 Komparace ZPPPOTČ a ZOTČ

Tato podkapitola se věnuje porovnání již neplatného právního předpisu, a to zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů s novým právním předpisem, který výše uvedený nahradil, a tím je zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

3.1.1 Komparace předmětu právní úpravy ZPPPOTČ a ZOTČ

Hlavní předmět úpravy je v ZPPPOTČ uveden v § 1, kde stojí, že za podmínek stanovených tímto zákonem stát poskytne oběti trestné činnosti (dále jen „oběť“) peněžitou pomoc.¹⁸

V tomto zákoně byly soustředěny všechny podmínky pro přiznání nároku oběti a nebylo třeba přihlížet k dalším právním normám. Poněkud jiná byla situace při určení výše peněžité pomoci, tedy částky, která měla být v konkrétním případě oběti vyplácena. Zde bylo třeba přihlížet nejen ke konkrétním okolnostem případu, ale především k rozsahu způsobné škody, a dále i k dalším okolnostem, které přímo se spácháním trestné činnosti nemusely souviset (např. majetkové poměry oběti ovlivněné i tím, zda oběti bylo poskytnuto plnění ze zákonného nebo smluvního

---

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

pojištění, nebo zda jí s ohledem na její sociální situaci bylo poskytnuto plnění z jiných důvodů – např. dávky sociální pomoci).¹⁹

ZPPPOTČ na jinou pomoc nepomatoval a další jiná práva obětem trestných činů nezaručoval.

Hlavní předmět úpravy je v ZOTČ uveden v § 1, kde je uvedeno, že tento zákon zpracovává příslušné právní předpisy Evropské unie²⁰ a upravuje:

- a) práva obětí trestných činů (§ 4 až 22 ZOTČ),
- b) poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů (§ 23 až 37 ZOTČ),
- c) vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů (§ 38 až 48 ZOTČ).²¹

Zákon o právech obětí trestných činů se nesprávně (podobně jako trestní zákoník nebo zákon o trestní odpovědnosti právnických osob) vyhýbá vymezení účelu zákona. S ohledem na skutečnost, že zákon o obětech trestných činů obsahuje některé nové normy zakotvující zejména práva obětí trestných činů a upravuje nové společenské vztahy (např. vztahy mezi neziskovým sektorem a státem v oblasti pomoci obětem trestných činů), absence výslovného vyjádření účelu zákona je jeho podstatným nedostatkem.²²

3.1.2 Komparace pojmu oběti v ZPPPOTČ a ZOTČ

Obětí se v ZPPPOTČ stejně jako v ZOTČ rozumí fyzická osoba nikoli osoba právnická. Právnická osoba může být pouze poškozeným podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“).

Podmínkou pro to, aby fyzická osoba mohla být považována podle ZPPPOTČ za *oběť* trestné činnosti je, že jí vznikla v důsledku jednání vykazujícího znaky trestného činu škoda na zdraví. Právě v těchto případech jsou schopnosti takové osoby vlastními

¹⁹ KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. s. 6-7.

²⁰ Rámcové rozhodnutí Rady 2001//220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení. Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů

²¹ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

²² JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 19.

silami zvýšit svoji životní úroveň výrazně omezené a pomoc ve formě alespoň určité zálohy na odškodnění je daleko více aktuální než např. u škod na majetku. Zákon v této souvislosti nijak nerozlišuje mezi případy, kdy *oběti* trestné činnosti je nezletilá osoba, která je z pravidla v péči jiné dospělé osoby, a případy, kdy je v postavení *oběti* osoba, která svoji výživu a další potřeby musí zajistit vlastními silami. Ne každá újma na zdraví ovšem zakládá nárok na peněžitou pomoc. S ohledem na shora uvedený princip se může peněžitě pomoci domáhat jen ten, komu byla způsobena vážnější újma na zdraví (viz § 6 odst. 2 ZPPPOTČ). Jestliže škoda na zdraví nedosahuje uvedené hranice nelze se domáhat ani určité části peněžitě pomoci. Naopak pro přiznání nároku na peněžitou pomoc není rozhodující, zda újma na zdraví *oběti* má podobu fyzických nebo psychických potíží, jak dlouho takové potíže trvaly a zda zanechaly nějaké následky. Není rovněž rozhodující, zda důsledky vyjádřené v § 6 odst. 2 ZPPPOTČ vznikly ihned po útoku na *oběť* vykazujícím znaky trestného činu, nebo až dodatečně. Vždy však musí být dána příčinná souvislost mezi jednáním vykazujícím znaky trestného činu a újmou na zdraví. Újma na zdraví určité závažnosti vyjádřené v § 6 odst. 2 ZPPPOTČ, musí nastat ve lhůtě stanovené tímto zákonem pro uplatnění nároku (§ 9 odst. 2 ZPPPOTČ).²³

Dále se za *oběť* dle § 2 odst. 2 ZPPPOTČ považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.²⁴

V případech, kdy trestný čin má za následek smrt, vzniká pozůstalým osobám, které byly na zemřelého odkázány svoji výživou, nárok na náhradu nákladů na výživu podle § 448 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“) a za stanovených podmínek i nárok na náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem (§ 449 odst. 2 ObčZ). Při usmrcení vzniká pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, vůči škůdci nárok na úhradu nákladů na výživu ve formě peněžitého důchodu. Náhrada nákladů na výživu náleží pozůstalým, pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými z téhož důvodu (§ 448 odst. 1 ObčZ). Nárok na náhradu přiměřených

²³ KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. s. 6-7.

²⁴ ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžitě pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

nákladů spojených s pohřbem má ten, kdo je vynaložil, pokud tyto náklady nebyly uhrazeny pohřebním poskytnutým podle zákona o státní sociální podpoře (§ 449 odst. 2 ObčZ). Naopak právo uplatňovat nárok na náhradu škody z titulu poškození zdraví ve zbylém rozsahu (bolestné, ztížení společenského uplatnění, nepřisouzená náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti a po jejím skončení, náhrada ztráty na důchodu a náhrada nákladů léčení) smrtí oprávněného na jiné osoby nepřechází. Zákon tyto principy respektuje a v dalších ustanoveních pouze upravuje postup, jakými osoby pozůstalé po oběti trestné činnosti mohou částečného uspokojení těchto nároků formou pomoci dosáhnout, aniž by se rozsah těchto nároků měnil a aniž by poskytnutí pomoci mělo za následek zánik nároků podle ObčZ.²⁵

Pojem obětí se v ZOTČ oproti ZPPPOTČ rozšiřuje a vzniká zde nový termín „zvlášť zranitelná oběť“.

Ustanovení § 2 odst. 2 ZOTČ obsahuje legální definici pojmu *oběti*. *Obětí* je podle zákona o obětech trestných činů fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

Široce pojatá definice oběti je plně v souladu s evropskými předpisy [srovnání např. čl. 1 písm. a) rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení (dále jen rámcové rozhodnutí)].

Obětí může být jen osoba fyzická, nikoliv osoba právnická, neboť právnická osoba není schopna vnímat svými city útrapy jí způsobené trestným činem a nemůže být ani sekundárně viktimizována. Právnická osoba může mít postavení poškozeného, avšak nemůže být obětí podle zákona o obětech trestných činů.²⁶

Definice pojmu obětí v sobě obsahuje další nové pojmy:

- a) ublížení na zdraví
- b) majetková nebo nemajetková újma
- c) nebo obohacení se trestným činem

Ublížením na zdraví, které je uvedeno v § 2 odst. 2 ZOTČ, se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiného onemocnění, který porušením normálních

²⁵ KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. s. 7-8.

²⁶ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 25.

tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoliv jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života oběti a který vyžaduje lékařské ošetření [srov. § 122 tr. zák.]. Pro újmu na zdraví tedy zákon o obětech trestných činů stejně jako trestní zákoník užívá právního termínu „ublížení na zdraví“. Újma na zdraví nedosahující intenzity ublížení na zdraví (tzv. drobná újma na zdraví) může být přestupkem proti občanskému soužití [srov. § 49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“)].

Ublížení na zdraví je tedy stavem:

- a) spočívajícím v poruše zdraví nebo jiného onemocnění,
- b) kterým v důsledku porušení normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoliv jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života oběti,
- c) který vyžaduje lékařské ošetření.

Zákon ve shodě s naukou a praxí pojem vymezuje jako způsobení takové poruchy normálních tělesných nebo duševních funkcí, která znesnadňuje poškozenému výkon obvyklé činnosti, resp. má vliv na způsob jeho života, není zcela přechodného rázu – činí podle praxe nejméně 7 dnů a která vyžaduje lékařské ošetření. U lékařského ošetření je důležitá existence objektivní potřeby ošetření, a nikoli skutečnost, zda k lékařskému ošetření opravdu došlo, i když tato okolnost může mít význam z hlediska dokazování.

V ustanovení § 24 odst. 2 ZOTČ se pro účely peněžité pomoci oběti definuje pojem *ublížení na zdraví* v zásadě shodně s ublížením na zdraví podle trestního zákoníku jen s tím rozdílem, že omezením v obvyklém způsobu života musí trvat nejméně po dobu tří týdnů.

Majetková újma, která je uvedena § 2 odst. 2 ZOTČ představuje újmu imateriální, která zasahuje do osobnostních práv osoby poškozené [k tomu srov. § 11 – 13 ObčZ a § 2956 a § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „nový občanský zákoník“)].

Institut bezdůvodného obohacení, který je uveden v § 2 odst. 2 ZOTČ, byl ve staré právní úpravě upraven zejména v ustanovení § 451 – 459 ObčZ. V § 451 odst. 1 ObčZ je vyjádřena zásada, že kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí takové obohacení vydat. Odstavec druhý § 451 ObčZ pak uváděl čtyři skutkové podstaty, které jsou bezdůvodným obohacením. Jde o majetkový prospěch získaný:

- a) plněním bez právního důvodu,

- b) plněním z neplatného právního úkonu,
- c) plněním z právního důvodu, který odpadl,
- d) z nepoctivých zdrojů.

Z hlediska trestního práva je důležitá skutková podstata majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Můžeme říci, že každé bezdůvodné obohacení získané trestným činem naplňuje skutkovou podstatu majetkového prospěchu získaného z nepoctivých zdrojů.

Nový občanský zákoník tuto skutkovou podstatu neobsahuje, takže *bezdůvodné obohacení* získané trestným činem bude spadat pod kategorii majetkového prospěchu bez právního důvodu, nebo, a to pravděpodobněji, pod obecnou skutkovou podstatu, kterou nový občanský zákoník formuluje následovně: „Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil“. Z uvedené formulace je zřejmé, že podstata institutu *bezdůvodného obohacení* podle nového občanského zákoníku se nemění.²⁷

Z pohledu trestního práva je důležité rozlišení mezi *majetkovou škodou* a *nemajetkovou újmou* na straně jedné a *bezdůvodným obohacením* na straně druhé. Základním kritériem je subsidiární charakter *bezdůvodného obohacení*. Takže pokud lze závazky z právních vztahů vymáhat pomocí jiného institutu než *bezdůvodného obohacení*, má přednost tento jiný institut. Pro rozlišení *bezdůvodného obohacení* od nemajetkové újmy platí, že *bezdůvodné obohacení* má na rozdíl od ní majetkovou povahu.

Složitější je odlišení *majetkové škody* (institut náhrady škody) od *bezdůvodného obohacení*. U odpovědnosti za škodu je klíčovým pojmem škoda, tj. následek, který se projeví v majetkové sféře poškozeného, u povinnosti vydat *bezdůvodné obohacení* je klíčovým pojmem „obohacení“, tj. následek, který se projevuje v majetkové sféře obohaceného. Tomuto pohledu svědčí i výklad ustanovení ObčZ, podle kterého se bezdůvodné obohacení děje na úkor, a nikoli k újmě jiné osoby (srov. § 451 odst. 1 ObčZ).

Pojmosloví tohoto ustanovení odpovídá § 43 odst. 1 trestního řádu s tím rozdílem, že k tomuto, aby osoba byla považována za oběť, nemusí dojít k účinku

---

²⁷ PELC, V. Právo poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení. In: JELÍNEK, J., GŘIVNA, T., *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 82-88.

trestného činu v podobě vzniku újmy na zdraví, *majetkové škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení*. Postačí, zůstane-li trestný čin (nebo čin jinak trestný ve smyslu § 2 odst. 1. ZOTČ) ve stadiu přípravy nebo pokusu, nemusí dojít k jeho dokonání. Pojem oběti je v tomto ohledu pojmem širším, než pojem poškozeného podle trestního řádu.

Pochybnosti vzbuzuje použitá formulace („obětí se rozumí fyzická osoba..., na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“), u kterého její doslovný výklad vede k závěru, že obětí nebude osoba, na jejíž úkor se pachatel měl obohatit, přičemž ke vzniku *bezdůvodného obohacení* nedošlo (např. trestný čin zůstal ve stadiu přípravy či pokusu). S ohledem na předpokládaný úmysl zákonodárce a ústavní princip rovnosti, který bez pochyby uplatní, i při výkladu práv obětí trestných činů dovozujeme, že za oběť je nutno považovat i osobu, na jejíž úkor se měl pachatel obohatit.²⁸

U stanovení v § 2 odst. 3 ZOTČ, rozšiřuje pojem *oběti* obsažený v odstavci 2 o osoby pozůstalé po oběti, protože tyto osoby pociťují jako vlastní újmu, jestliže došlo k usmrcení osoby blízké.²⁹

Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též jeho příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.³⁰

Pojem osoby blízké není v zákoně o obětech trestných činů vymezen. Vychází z trestního zákoníku a ObčZ je za osobu blízkou nutno považovat takovou osobu, která by újmu, kterou utrpěla oběť, důvodně pociťovala jako újmu vlastní (srovnání § 15 tr. zák. a § 22 ObčZ). Poměr osoby blízkých je založen na požadavku vzájemnosti. Za osoby blízké je proto nutné považovat jenom takové osoby, které by navzájem důvodně pociťovaly újmu druhé jako vlastní. Pociťovala-li by takto újmu druhé osoby pouze jedna z nich, o osoby navzájem blízké by se nejednalo.

---

²⁸ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 27.

²⁹ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 27.

³⁰ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

Mezi osobami blízkými (v § 125 tr. zák.) není výslovně jmenován *druh*. Zákon o obětech trestných činů ovšem za oběť považuje také druha zemřelé oběti, a to za předpokladu, že je osobou blízkou.³¹

V § 2 odst. 4 ZOTČ je vymezena kategorie *zvláště zranitelných obětí*. Každá oběť je per se zranitelná, a proto vyžaduje citlivé a starostlivé zacházení. Přesto existují oběti, které jsou zvláště zranitelné, pokud jde o nebezpečí způsobením druhotné újmy, nebo mohou být zavražďovány pachatelem trestného činu. Některé oběti jsou pak zvláště náchylné k prohloubení jejich stresu a citového zranění samotnou účastí v trestním řízení, např. při výslechu. Tyto oběti potřebují speciální opatření, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum.

Zákonodárce poskytuje zvláštní ochranu těm obětem, u nichž existuje zvýšené riziko sekundární viktimizace.

Ve výčtu jsou pod písmeny a) až c) uvedeny oběti, které jsou typicky zvláště zranitelné: jsou jimi *dítě, osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem* nebo *smyslovým poškozením*, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy a oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 tr. zák.).

U kategorie pod písmenem d) je *oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti* nebo *trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím*, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.

U této kategorie oběti záleží mnohdy na konkrétní situaci, která je činí zvláště zranitelnými. Zákonodárce proto zvolil takovou úpravu, která tuto kategorii obětí činí závislou *na konkrétních podmínkách, které oběť činí zvláště zranitelnou*.³²

Dítětem se rozumí osoba mladší 18 let (čl. 2 odst. 1 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí

---

³¹ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 28.

³² JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 29-30.

minimální pravidla pro práva, pro podporu a ochranu obětí trestného činu, § 126 tr. zák.], a to bez ohledu na zletilost podle soukromoprávních předpisů. Definice *dítěte* obsažena v trestním zákoníku je převzata z čl. 1 Úmluvy o právech dítěte z roku 1989, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dnem 6. 2. 1991. Český předklad úmluvy byl publikován pod č. 104/1991 Sb.

Zákon o obětech trestných činů poskytuje vyšší míru ochrany *obětem s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením* za předpokladu, že ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy. Posouzení statusu zvláště zranitelné oběti podle písmene d) musí být v každém případě individuální. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnout vyšší standard práv osobám, u nichž existence určitého hendikepu podstatně prohlubuje prvotní újmu způsobenou trestným činem, zásadně zvyšuje riziko sekundární nebo opakované viktimizace anebo znemožňuje, resp. podstatně omezuje možnost uplatnění práv těchto osob.

Zvláštní kategorii zvláště zranitelných obětí tvoří *oběti trestného činu obchodování s lidmi* podle § 168 tr. zák. Jde o provedení směrnice 2011/36/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí.

Podle odst. 4 písm. d) je zvláště zranitelnou obětí také *oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti* nebo *trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím*, za předpokladu splnění dalších podmínek.

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti se rozumí zejména trestné činy hlavy III trestního zákoníku. Konkrétně půjde zejména o trestné činy znásilnění (§ 185 tr. zák.), sexuálního nátlaku (§ 186 tr. zák.), pohlavního zneužití (§ 187 tr. zák.), kuplířství (§ 189 tr. zák.), prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte (§ 190 tr. zák.) a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 tr. zák.). Do výčtu záměrně není zařazen trestný čin soulože mezi příbuznými (§ 188 tr. zák.), u nějž je existence oběti zpravidla vyloučena, ačkoli tuto možnost nelze zcela vyloučit. Existuje totiž možnost, že by jeden z příbuzných nevěděl o tom, že je s druhým v příbuzenském vztahu. Rovněž u trestného činu šíření pornografie (§ 191 tr. zák.) bude záležet na okolnostech případu.

Mezi *trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti* řadíme i trestný čin svádění k pohlavnímu styku (§ 202 tr. zák.), a to i přes jeho zařazení do hlavy IV mezi trestné činy proti rodině a dětem. Tímto trestným činem se totiž chrání obdobné

hodnoty jako v případě trestných činů pohlavního zneužití (§ 187 tr. zák.), kuplířství (§ 189 tr. zák.) nebo zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 tr. zák.).³³

3.1.3 Komparace pojmu trestného činu v ZPPPOTČ a ZOTČ

Podle § 2 odst. 4 ZPPPOTČ se *trestným činem* pro účely poskytnutí pomoci podle tohoto zákona považuje jednání, které má znaky trestného činu podle trestního zákoníku, nebo jeho pokus.³⁴

Vzhledem k tomu, že při projednávání žádosti o poskytnutí pomoci nebyl zpravidla k dispozici odsuzující rozsudek, který by jednoznačně konstatoval, že byl spáchán trestný čin, je v tomto ustanovení obsaženo výkladové pravidlo, co se za trestný čin považuje. Jestliže např. nebyl odhalen pachatel takového činu, nelze trvat na podmínce, aby trestnost takového činu se posuzovala vzhledem k věku pachatele, jeho přičetnosti, stupni společenské nebezpečnosti danému i osobou pachatele atd. Z tohoto důvodu se při definování pojmu trestného činu odkazuje na zvláštní (a nikoliv též obecnou) část trestního zákona [myšleno zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „původní trestní zákon“)]. Pro posouzení, zda trestný čin v tomto smyslu byl spáchán, byl rozhodující výsledek šetření provedeného policií, případně dalšími orgány činnými v trestním řízení (oznámení trestného činu je ve smyslu § 6 písm. c) ZPPPOTČ podmínkou pro přiznání pomoci).

S ohledem na to, že mezi vznikem újmy na zdraví a trestným činem musí být příčinná souvislost, bude způsobená újma zásadně zákonným znakem trestného činu. Lze si ale výjimečně představit případy, kdy tomu tak nebude (zákonné znění skutkové podstaty trestného činu nebude vyžadovat, aby současně došlo k újmě na zdraví, ačkoliv v daném případě se tak stalo). Zákon (na rozdíl např. od článku 2 odst. 1 Evropské úmluvy o odškodňování obětí násilných trestných činů) nerozlišuje trestné činy z hlediska jejich zavinění a připouští, aby peněžitá pomoc byla poskytnuta oběti, které

---

³³ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 31-32.

³⁴ ČESKO. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997 zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74, s. 4478. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

vznikla újma na zdraví v důsledku úmyslného trestného činu spáchaného z nedbalosti. Důvody pro takovou úpravu spočívají v tom, že:

- z hlediska postavení oběti je rozhodující, že jí vznikla škoda na zdraví jednáním vykazujícím znaky trestného činu; otázka zavinění má spíše význam pro pachatele činu, nikoliv pro poskytování pomoci oběti státem,
- v případě, kdy nebyl zjištěn pachatel jednání, vykazujícího znaky trestného činu, a nepodařilo se objasnit všechny okolnosti případu, mohou vznikat pochybnosti nejen o tom, zda trestný čin byl spáchán úmyslně nebo z nedbalosti, ale i o právní kvalifikaci takového jednání (např. skutek spočívající v tom, že chodec byl sražen automobilem a byla mu způsobena těžká újma na zdraví, by podle okolností případu mohl být posouzen jako ublížení na zdraví z nedbalosti nebo naopak jako pokus vraždy).

V této souvislosti může vzniknout otázka, zda nárok na peněžitou pomoc může uplatnit třeba i pachatel trestného činu, kterému byla způsobena škoda na zdraví obráncem jednajícím v nutné obraně. Po formální stránce by totiž jednání v nutné obraně vykazovalo znaky trestného činu uvedené ve zvláštní části původního trestního zákona. Zákon o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti takovou situaci výslovně neupravuje. Pokud by se takový případ vyskytl, patrně by žádost pachatele trestného činu byla zamítnuta s odkazem na § 8 písm. a) zákona o poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů, neboť pachatel (byť v daném případě v postavení oběti) spoluzavinil vznik škody (k tomu viz též Rc III/67).³⁵

Pojem trestného činu u pachatelů fyzických osob – srov. § 13 odst. 1 tr. zák.: Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

Podle § 2odst. 1 se trestným činem pro účely ZOTČ rozumí i „*čin jinak trestný*“. Z důvodové zprávy vyplývá, že tato konstrukce byla zvolena za účelem řešení případů, kdy jednání, které jinak vykazuje znaky trestného činu, není trestným činem z důvodu nedostatku věku či nepříčetnosti jednající osoby. Opodstatnění takové úpravy spočívá v tom, že čin spáchaný osobou mladší 15 let nebo osobou nepříčetnou, který jinak vykazuje znaky trestného činu, působí oběti v zásadě stejnou újmu, jako by šlo o trestný čin.

³⁵ KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. s. 9-10.

Problém pojmosloví v ustanovení § 2 odst. 1 ZOTČ je, že trestní zákoník spojení „čin jinak trestný“ používá pouze v souvislosti s určitými okolnostmi vylučujícími protiprávnost, konkrétně v souvislosti s institutem krajní nouze (srov. § 28 tr. zák.), nutné obrany (srov. § 29 tr. zák.) a svolení poškozeného (srov. § 30 tr. zák.). Podle nauky se o čin jinak trestný jedná i v případech ostatních okolností vylučující protiprávnost, tj. např. u přípustného rizika (§ 31 tr. zák.) nebo oprávněného použití zbraně (§ 32 tr. zák.). Nauka činem jinak trestným rozumí i případy, kdy je trestná odpovědnost jednatelova subjektu vyloučena s ohledem na nedostatek věku jednatelovy osoby (§ 25 tr. zák.) nebo její nepřičetnost (§ 28 tr. zák.).

Nauka tedy vymezuje pojem „čin jinak trestný“ daleko širěji, než jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů. Termín čin jinak trestný se užívá v několikerém významu.

Předně tento termín užívá zákon o soudnictví ve věcech mládeže pro případy, kdy chybí formální znaky trestného činu – věk, přičetnost, u mladistvých rozumová a mravní vyspělost.

Činem jinak trestným je také čin spáchaný za okolností vylučujících protiprávnost nebo čin, u něhož chybí zavinění jako podmínka trestní odpovědnosti.

Spáchání činu jinak trestného je tzv. objektivní podmínkou trestnosti v případě trestného činu opilství podle § 360 tr. zák.

Základním východiskem interpretace v konkrétních případech musí být fakt, že vymezení *trestného činu* v zákoně o obětech trestných činů má význam zejména pro přiznání statusu oběti. Pro správný výklad bude nezbytné vycházet také ze zásady zákazu zneužití postavení oběti (srov. § 3 odst. 1 ZOTČ) a z obecné právní zásady stanovující, že nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání, resp. ze své vlastní nepoctivosti.³⁶

3.1.4 Komparace pojmu pomoci v ZPPPOTČ a ZOTČ

Pomoc podle ZPPPOTČ zahrnuje pouze částku vyjadřující peněžitou náhradu části škody vzniklé na zdraví, nikoliv např. na majetku, byť by byla dána příčinná souvislost mezi trestným činem a vznikem škody. V závislosti na rozsahu způsobené

---

³⁶ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 23-24.

zdravotní újmy a charakteru následků této újmy, může nárok na náhradu škody zahrnovat tyto dílčí nároky:

- odškodnění bolesti,
- odškodnění ztížení společenského uplatnění,
- náhradu na ztrátu na výdělku po dobu trvání pracovní neschopnosti,
- náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti,
- náhradu na ztrátu důchodu,
- náhradu nákladů léčení,
- náhradu nákladů na výživu pozůstalým při úmrtí a náklady pohřbu.

Pomoc je vždy vázána na skutečnost, že způsobená újma na zdraví je v příčinné souvislosti s jednáním vykazujícím znaky trestného činu. Zároveň se vymezuje smysl poskytování *pomoci* jako důležité výkladové pravidlo (zejména při aplikaci ustanovení § 8 ZPPOTČ). S odkazem na sociální situaci oběti může být peněžité pomoc snižena nebo nepřiznaná vůbec (nikoliv ale zvýšena).³⁷

Zákonodárce po vzoru dřívější právní úpravy formuluje účel peněžité pomoci obětem trestných činů (srov. § 2 odst. 3 zákona č. 209/1997 Sb.). Celkový účel zákona o obětech trestných činů však není výslovně stanoven.

Nový ZOTČ obsahuje v § 23 až § 37 úpravu práva obětí na *peněžitou pomoc* od státu (tzv. odškodnění). Zákon o obětech trestných činů nahrazuje úpravu obsaženou v zákoně č. 209/1997 Sb., o peněžité pomoci obětem trestné činnosti, a to zejména z důvodu komplexnosti. Smyslem *peněžité pomoci* je překlenutí zhoršené sociální situace bezprostředně po trestném činu (pomoc musí být rychlá). *Peněžité pomoc* může též částečně sloužit jako prostředek reparace újmy, která byla oběti způsobena trestným činem.³⁸

Podle § 25 odst. 1 zákona ZOTČ *peněžité pomoc* spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené trestným činem. *Peněžité pomoc* oběti uvedené v § 24 odst. 1 písm. d) spočívá v úhradě nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy.

---

³⁷ KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. s. 8-9.

³⁸ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 21-22.

V rámci zhoršené sociální situace lze rozlišit dva základní aspekty. První spočívá ve zhoršení finanční situace oběti zejména v důsledku ublížení na zdraví a těžké újmy na zdraví oběti, ztráty osoby podílející se na nákladech společné domácnosti nebo osoby mající vyživovací povinnost [viz § 24 odst. 1 písm. a) ZOTČ].

Druhý aspekt možno spatřovat v narušení sociálních vazeb oběti, např. v oblasti uplatnění ve společnosti, rodiny, pracovního prostředí a přátel, a to zejména v důsledku spáchaného trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kterým vznikla nemajetková újma [viz § 24 odst. 1 písm. d) ZOTČ].

Z ostatních ustanovení zákona o obětech trestných činů lze vyvodit i sekundární účel *peněžité pomoci*, jímž je reparace újmy (byť třeba částečná), která byla oběti způsobena trestným činem. Ustanovení § 25 odst. 2 výslovně umožňuje poskytnout *peněžitou pomoc*, nebyla-li plně nahrazena. Zákon o obětech trestných činů dále v § 33 uvádí, že poskytnutím *peněžité pomoci* přechází nárok oběti na náhradu škody a nemajetkové újmy vůči pachateli na stát, a to v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci. Souvislost *peněžité pomoci* a náhrady újmy způsobené trestným činem vyplývá i z ustanovení § 28 odst. 2 ZOTČ.

Druhá věta odstavce 1 § 25 ZOTČ pak specificky ve vztahu k vzniklé nemajetkové újmě stanoví, že poskytnutá peněžítá pomoc slouží k úhradě nákladů spojených s poskytnutím odborné služby (např. psychoterapie či fyzioterapie).

Podle ustanovení § 25 odst. 2 ZOTČ se *peněžítá pomoc* poskytne, pokud újma způsobená trestným činem nebyla nahrazena nebo byla nahrazena pouze částečně. Újma může být nahrazena jak ze strany pachatele, tak ze strany jiného subjektu, např. pojišťovny v rámci úrazového pojištění. Podmínka neuhrazení újmy způsobené trestným činem musí být splněna v době rozhodování o žádosti, což plyne mimo jiné ze sekundárního účelu *peněžité pomoci*. Tímto je reparace újmy (byť třeba částečná), která byla oběti způsobena trestným činem.

Přes nadpis paragrafu 25 („Účel *peněžité pomoci*“) je v odstavci 2 zařazeno ustanovení, které se primárně netýká účelu *peněžité pomoci*, ale stanoví (per argumentum a contrario) jeden z důvodů neposkytnutí *peněžité pomoci* oběti trestného činu. Toto ustanovení by systematicky mělo být zařazeno spíše do ustanovení § 27 ZOTČ, který vymezuje důvody neposkytnutí *peněžité pomoci*.³⁹

---

³⁹ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 126-127.

Další pomoci, jenž nový ZOTČ přináší obětem trestných činů a jsou v tomto zákoně zakotveny, jsou další práva obětí trestných činů, které jsou taktéž uvedena v hlavě II od § 4 do § 22 tohoto zákona. Zde jsou v jednotlivých ustanoveních postupně za sebou uvedena tato práva:

- a) právo na poskytnutí odborné pomoci,
- b) právo na informace,
- c) právo na ochranu před hrozícím nebezpečím,
- d) právo na ochranu soukromí,
- e) právo na ochranu před druhotnou újmou.

Tato tzv. další pomoc je analyzována ve čtvrté kapitole pod názvem „Analýza práv obětí trestných činů v ČR a SR“.

3.2 Komparace ZOTČ a ZOOPNTČ

Tato kapitola se věnuje porovnání současně platného zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů v České republice zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými ve Slovenské republice.

3.2.1 Komparace předmětu právní úpravy ZOTČ a ZOOPNTČ

Český ZOTČ zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje práva obětí trestných činů, poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem a vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.

Slovenský ZOOPNTČ upravuje jednorázové finanční odškodnění osob, kterým byla v důsledku úmyslných násilných trestných činů způsobena újma na zdraví.

Z výše uvedených definic, které uvádějí výše zmiňované zákony, vyplývá to, že Slovenský zákon se jednoznačně zaměřuje pouze na právo, které spočívá v poskytnutí finanční pomoci, a to ještě za státem stanovených podmínek, které jsou v tomto zákoně uvedeny. Český zákon nejenom, že upravuje podmínky pro poskytnutí finanční pomoci, obětem trestných, ale i dále zakotvuje další práva obětí trestných činů, které jsou již uvedeny v kapitole 3.1.4 „Komparace pojmu oběti v ZPPPOTČ a ZOTČ“.

3.2.2 Komparace pojmů oběť a poškozený v ZOTČ a ZOOPNTČ

České právo obsahuje pojem *oběť* i pojem poškozený a toto může přinášet problémy se záměnou těchto pojmů. Poškozený je pojem čistě procesní. V trestním právu jej používá trestní řád pro označení jednoho ze subjektů trestního řízení, který je zároveň stranou trestního řízení (srov. § 12 odst. 6 tr. řádu). Pojem oběti trestného činu (jako právní kategorie) je nově definován v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestné činnosti. Zákon vymezení *oběti* rozšiřuje a zpřesňuje jeho odlišení od poškozeného. Pojem poškozeného je užší oproti tzv. primární *oběti* v tom směru, že k ublížení na zdraví, způsobení majetkové škody nebo nemajetkové újmy, nebo k bezdůvodnému obohacení musí skutečně dojít, nestačí pouhá skutečnost, že trestným činem měla újma vzniknout.

Ačkoli se oba pojmy částečně překrývají, neboť *oběti* např. náleží některá práva jako poškozenému v trestním řízení, je *oběť* nutno vnímat spíše jako subjekt (adresáta) zvláštní péče ze strany státu, než jako stranu v trestním řízení. Poškozeným na rozdíl od oběti může být i právnická osoba. Zároveň může být poškozeným i právní nástupce původně poškozené osoby (např. při postoupení pohledávky). *Oběť* jako subjekt zvláštní péče ze strany státu svá práva zcizovat nemůže.⁴⁰

Slovenská právní úprava, oproti české právní úpravě, používá termín *poškozený*, ne oběť. Podle slovenského trestního řádu: *Poškozený* je osoba, již bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda nebo byla porušena či ohrožena její jiná zákonem chráněná práva nebo svobody.⁴¹

Pro účely ZOOPNTČ se rozumí *poškozeným* osoba, které byla v důsledku trestného činu způsobena újma na zdraví; pokud tato osoba v důsledku tohoto činu zemřela (dále jen "zemřelý"), pozůstalý manžel po zemřelém a pozůstalé dítě po zemřelém, a pokud nejsou, pak pozůstalý rodič po zemřelém, a pokud on není, pak osoba, ke které měl zemřelý vyživovací povinnost.

---

⁴⁰ JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. s. 14-15.

⁴¹ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 301/2005 ze dne 24. 5. 2005. Z. z. Trestný poriadok. In: *Zbierka zákonov Slovenské republiky*. 2005, čiastka 130. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.

3.2.3 Komparace pojmu trestného činu v ZOTČ a ZOOPNTČ

Pojem *trestného činu*, který je uveden v ZOTČ byl již blíže rozebrán v druhé části pod kapitolami 3.1.3 „Komparace pojmu trestného činu v ZPPPOTČ a ZOTČ“.

Předmětem ZOOPNTČ je jednorázové finanční odškodnění osob, kterým byla v důsledku *úmyslných násilných trestných činů* (dále jen „*trestný čin*“) způsobena újma na zdraví.⁴²

V ustanovení § 2 písm. e) ZOOPNTČ, je definován trestný čin, kdy se pro účely tohoto zákona rozumí trestným činem i čin jinak trestný, spáchaný osobou, která není trestně odpovědná pro nepřičetnost nebo pro věk. Z ustanovení § 22 a 23 slovenského trestného zákona [zákon číslo 300/2005 Z. z. trestný zákon v platném znění (dále jen „trestný zákon SR“)] totiž vyplývá, že nepřičetnost a nedostatek věku jsou okolnostmi vylučující trestní odpovědnost.⁴³

Pro jednoznačné pochopení tohoto legislativního výrazu se musí upozornit na § 15 trestného zákona SR. Trestný čin je spáchaný *úmyslně*, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v tomto zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že ho způsobí, byl s tím seznámený. Dále je podle § 122 odst. 7 trestného zákona SR je *trestným činem spáchaným násilím*, jestliže pachatel použije na jeho spáchání fyzické násilí proti tělesné integritě jiné osoby anebo jestli je spáchaný na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí, anebo jestli pachatel použil násilí proti věci jiného.⁴⁴

---

⁴² MALOŠOVÁ, G. Odškodňovanie osôb poškodených násilnými trestnými činmi od 1. mája 2006. In: *Epi.sk: elektronické právne informácie* [online]. cca. 2006 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=/Main/TArticles.ascx&phContent=/Main/ArticleShow.ascx&ArtID=6458&LngID=0&CatID=66>>.

⁴³ ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA ČARNOGURSKÝ ULC. *Odškodňovanie osôb postihnutých násilnými trestnými činmi* [online]. PRO BONO 07/2013. 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4862-odškodnovanie-osob-postihnutych-nasilnymi-trestnymi-cinmi>>.

⁴⁴ MALOŠOVÁ, G. Odškodňovanie osôb poškodených násilnými trestnými činmi od 1. mája 2006. In: *Epi.sk: elektronické právne informácie* [online]. cca. 2006 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=/Main/TArticles.ascx&phContent=/Main/ArticleShow.ascx&ArtID=6458&LngID=0&CatID=66>>.

Ustanovením, které je uvedeno v § 2 písm. e) ZOOPNTČ, ale vzniká otázka, jestli by se, podle slovenského zákona o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy, dala považovat za poškozeného i osoba, které vznikla újma na zdraví vlivem nutné obrany (podle trestného zákona SR), která proti ní směřovala. Nutná obrana je čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný tímto zákonem, takto je uvedena v ustanovení § 25 trestného zákona SR.⁴⁵ Tento problém, kdy by se mohl stát z útočnicka poškozený, zákonodárce vyřešil v § 3 odst. 2 písm. b) v ZOOPNTČ, kde je uvedeno, že odškodnění se neposkytne, jestliže je žadatelem osoba, která nemůže vykonávat oprávnění poškozeného podle ustanovení § 46 odst. 1 z. č. 301/2005 Z. z. trestného poriadku v platném znění (dále jen „trestný poriadok SR“). Kde stojí, že poškozeným je osoba, již bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda nebo byla porušena či ohrožena její zákonem chráněná práva nebo svobody.⁴⁶

3.2.4 Komparace poskytnutí peněžité pomoci v ZOTČ a ZOOPNTČ

Dle zákona o obětech trestných činů je v České republice subjektem peněžité pomoci oběť, které v důsledku trestného činu bylo ublíženo na zdraví. Takové oběti se poskytne peněžitá pomoc v paušální částce 10 000,- Kč (v původním vládním návrhu zákona byla stanovena částka 50 000,- Kč)⁴⁷ nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výdělků a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběti z titulu náhrady škody již obdržela, přičemž peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč.

Dále stát poskytne peněžitou pomoc oběti, které v důsledku trestného činu vznikla těžká újma na zdraví. Takové oběti se poskytne odškodnění v paušální částce 50 000,- Kč nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výdělků a

---

⁴⁵ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 300/2005 ze dne 20. 5. 2005. Z. z. Trestný zákon. In: *Zbierka zákonv Slovenské republiky*. 2005, čiastka 129. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>>.

⁴⁶ SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Předpis č. 301/2005 ze dne 24. 5. 2005. Z. z. Trestný poriadok. In: *Zbierka zákonv Slovenské republiky*. 2005, čiastka 130. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.

⁴⁷ VLÁDA ČR. *Sněmovní tisk 617/0: Vládní návrh na vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)*. 2012, 79 s. Dostupné také z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=617&ct1=0>>.

prokázané náklady spojené s léčením, snižené o součet všech částek, které oběti z titulu náhrady škody již obdržela, přičemž peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč. V případě osoby pozůstalé po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoby, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu, se poskytuje peněžitá pomoc v paušální částce 200 000 Kč nebo jde-li o sourozence zemřelého v paušální částce 175 000 Kč; peněžitá pomoc poskytovaná více obětem nesmí ve svém součtu přesáhnout částku 600 000 Kč; pokud by peněžitá pomoc ve svém součtu přesáhla tuto částku, částka poskytovaná každé oběti se přiměřeně zkrátí. Pokud je obětí osoba poškozená trestným činem proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, nebo dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, a těmto osobám vznikla nemajetková újma, mají nárok na peněžitou pomoc až do celkové výše 50 000 Kč na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie i jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy, pokud jim nebyla peněžitá pomoc poskytnuta již podle písmene § 28 odst. 1 písm. a) ZOTČ.⁴⁸

Ustanovení § 2 písm. b) v ZOOPNTČ zahrnuje kromě definice újmy na zdraví také pojmy znásilnění, sexuálního násilí a sexuálního zneužívání. Tímto ustanovením se újmu na zdraví považuje i morální škoda, která je způsobena právě trestným činem znásilnění, sexuálního násilí nebo sexuálního zneužívání.

Poškozený úmyslným trestným činem má dva vzájemně na sobě nepodmíněné právní nároky. Má nárok na odškodnění za újmu na zdraví podle zákona č. 467/2004 Z. z. o náhradě za bolest a o náhradě za ztížené společenské uplatnění a v případě znásilnění, sexuálního násilí anebo sexuálního zneužívání má taktéž nárok na odškodnění za způsobenou morální škodu ve výši desetinásobku minimální mzdy.⁴⁹

---

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 329. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

⁴⁹ ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA ČARNOGURSKÝ ULC. *Odškodňovanie osôb postihnutých násilnými trestnými činnosťmi* [online]. PRO BONO 07/2013. 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4862-odskodnovanie-osob-postihnutych-nasilnymi-trestnymi-cinmi>>.

Minimální mzda na Slovensku od 1. 1. 2014 dosahuje výše 352,- EUR.⁵⁰

Náhradu za ztížení společenského uplatnění nelze zvýšit. Pokud byla trestným činem způsobena smrt, má pozůstalý nárok na vyplacení odškodnění ve výši padesátinásobku minimální mzdy. Oběti trestného činu se v případě újmy na zdraví může poskytnout odškodnění maximálně ve výši rozdílu mezi částkou, kterou může stát poskytnout, a součtem všech peněžních částek, které už oběť dostala jako náhradu újmy na zdraví.⁵¹

Jak vyplývá z výše uvedeného textu, je třeba hlavně upozornit na to, že dle slovenské úpravy má oběť u uvedených sexuálních činů právo na náhradu morální újmy, kdežto dle české úpravy pouze na náhradu psychologického a terapeutického léčení! Toto je velká výhoda slovenské právní úpravy.

Žádost o peněžitou pomoc společně s povinnými přílohami se podle ZOTČ podává na Ministerstvu spravedlnosti České republiky na odboru odškodňování, které má tři měsíce jako základní lhůtu na posouzení a vydání rozhodnutí o oprávněnosti žádosti a zároveň tato lhůta může být prodloužena podle podmínek uvedených v zákoně o obětech trestných činů. Žádost o poskytnutí peněžité pomoci se musí podat nejpozději do dvou let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do pěti let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká.⁵²

Žádost o odškodnění se podle ZOOPNTČ podává na ministerstvu spravedlnosti Slovenské republiky písemně, a to spolu s povinnými přílohami uvedenými v ust. § 9 odst. 2 tohoto zákona. Lhůta pro podání žádosti je 6 měsíců. Tato lhůta začíná plynout:

---

⁵⁰ Slovensko: Životní a pracovní podmínky. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ ÚŘADU PRÁCE ČR. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: EURES* [online]. 2008, 2014-01-14 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/slovensko/#o11>.

⁵¹ BOHUSLAV, L. Peněžité pomoci obětem trestných činů: komparativní analýza. In: JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 156.

⁵² ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 329. Dostupné také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=20&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky>.

- a) dnem nabytím právoplatného rozsudku, nebo trestného příkazu,
- b) dále jiného orgánu činného v trestním řízení, nebo soudu, který v případech uvedených v § 4 odst. 2 ZOOPNTČ naposledy konal,
- c) anebo řízením před jiným orgánem, jestliže soud v trestním řízení poškozeného s jeho nárokem odkázal na občanskoprávní soud anebo řízení před jiným orgánem.⁵³

---

⁵³ ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA ČARNOGURSKÝ ULC. *Odškodňovanie osôb postihnutých násilnými trestnými činmi* [online]. PRO BONO 07/2013. 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4862-odskodnovanie-osob-postihnutych-nasilnymi-trestnymi-cinmi>>.

4 ANALÝZA PRÁV OBĚTÍ TRESTNÝCH ČINŮ V ČR A SR

Tato kapitola bude nejprve analyzovat práva obětí v České republice, které jsou uvedeny v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a dále bude analyzovat práva poškozených osob ve Slovenské republice, které jsou uvedeny v zákoně č. 215/2006 Z. z. o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými.

4.1 Práva obětí v České republice podle zákona ZOTČ

Tato práva jsou uvedena v hlavě II zákona o ZOTČ, kde je tato hlava rozdělena do šesti dílů, ve kterých je i mimo jiné „Díl č. 6“, který již byl rozebrán podrobněji v podkapitole 3.2.4 „Komparace poskytnutí peněžité pomoci v ZOTČ a ZOOPNTČ“. V hlavě II ZOTČ jsou tedy ještě následně uvedena tato práva obětí trestných činů:

- a) Právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4 až § 6)
- b) Právo na informace (§ 7 až § 13)
- c) Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (§ 14)
- d) Právo na ochranu soukromí (§ 15 až § 16)
- e) Právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17 až § 22)

4.1.1 Právo na poskytnutí odborné pomoci

Mezi práva obětí trestných činů náleží:

Právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4 až § 6)

- a) Psychologické poradenství (dle zákona o sociálních službách)
- b) Sociální poradenství (dle zákona o sociálních službách)
- c) Právní pomoc (dle zákona o advokacii)
- d) Poskytování právních informací (dle tohoto zákona)
- e) Restorativní programy (dle tohoto zákona)

Předmětná pomoc se poskytuje jak před zahájením trestního řízení, tak i v jeho průběhu, kdy trvá do doby, dokud to vyžaduje její účel. Pomoc je bezplatná pro zvláště zranitelné oběti, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných

činů jsou povinny, na základě žádosti, bez zbytečného odkladu poskytnout těmto obětem potřebnou pomoc. Zákon zde pracuje s jednou výjimkou, a to v případě oběti trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zák.), kdy takováto oběť má nárok na bezplatnou pomoc jen za situace, kdy tímto činem vzniklo nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek (§ 196 odst. 3 tr. zák.). Pokud se jedná o ostatní oběti, nic nebrání tomu, aby subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů poskytovaly odbornou pomoc bezplatně i jiným obětem (tedy nikoli jen zvláště zranitelným obětem).⁵⁴

4.1.2 Právo na informace

Oběť má právo na poměrně široký okruh informací, které jsou konkretizovány v § 8 až § 13. Ať už jde o informace podávané orgány činnými v trestním řízení, tak dalšími subjekty. Při prvotním kontaktu s policií nebo státním zastupitelstvím po spáchání trestného činu se poskytují oběti pouze základní informace ústně a další informace písemnou formou na žádost oběti. Na žádost oběti je třeba i písemné informace srozumitelným způsobem ústně vysvětlit. Poskytovatelé pomoci obětem trestných činů mají za povinnost poskytnout oběti informace především o službách, které poskytují. Jedná se o právnické osoby, které se ve své činnosti věnují obětem trestných činů. Ty poté dokážou, na rozdíl od orgánů činných v trestním řízení, srozumitelněji práva oběti vysvětlit a podat je přijatelnějším způsobem. Stát tímto však nepřenáší své povinnosti na jiný subjekt, neboť později prostřednictvím policie nebo orgánů činných v trestním řízení musí takové informace stejně předat. Další informace jsou oběti poskytnuty na základě žádosti. Zákon zde pracuje s informací o pravomocném rozhodnutí, kterým se řízení končí, event. že trestní řízení nebylo vůbec zahájeno a s informací o stavu trestního řízení. Další informace poskytuje taktéž věznice. Jedná se o informace o propuštění, resp. uprchnutí obviněného z vazby, resp. odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, ústavního ochranného léčení, zabezpečovací detence, popřípadě i o jiných v zákoně uvedených skutečnostech, tyto informace se poskytují bezodkladně. Pokud jde o jazyk, ve kterém budou informace poskytnuty, pak záleží na oběti, o kterém jazyku prohlásí, že mu rozumí. Takovým

---

⁵⁴ VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.CZ: Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo* [online]. 2013 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

jazykem může být i jiný jazyk, než úřední jazyk státu, jehož je státním občanem. Při podání informace je třeba zohlednit i aktuální zdravotní stav oběti, její věk a rozumovou vyspělost.⁵⁵

Výzkumy a šetření potvrzují, že oběti musí dostávat správné informace z ověřených zdrojů, a to ve správný čas, kontinuálně, srozumitelně a s přihlédnutím k aktuální situaci.⁵⁶

4.1.3 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

ZOTČ nestanoví žádná nová práva pro oběti trestných činů k jejich ochraně před hrozícím nebezpečím, ani nestanoví žádným subjektům v tomto smyslu žádné povinnosti, ale i přesto má úprava ochrany před hrozícím nebezpečím v ZOTČ svůj smysl. ZOTČ totiž na jednom místě podává výčet základních druhů ochrany obětí a odkazuje na jiné právní předpisy, které tuto ochranu obětí upravují. Dosud žádný předpis neshrnoval tyto druhy ochrany obětí a pro oběť bylo těžké zjistit, jaké ochrany se může domoci. Práva obětí v tomto smyslu upravuje např. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.⁵⁷

Policista, v konkrétních případech kdy dochází k ohrožení oběti, je povinen poskytnout krátkodobou ochranu podle § 50 nebo využije další oprávnění, a to institut vykazání dle § 44 až § 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

4.1.4 Právo na ochranu soukromí

Ochrana osobních údajů oběti před zveřejněním v probíhajícím trestním řízení je upravena v trestním řádu. Předmětný zákon však upravuje poskytování osobních údajů oběti, kdy podstatou tohoto ustanovení je chránit osobní údaje oběti i vůči osobám, které mají právo nahlížet do spisu, a tímto způsobem se s nimi seznamovat. Údaje týkající se bydliště a doručovací adresy, místa výkonu zaměstnání či povolání nebo

---

⁵⁵ VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.CZ: Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2013 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

⁵⁶ MCKEANNA, D. Situace ve prospěch obětí se zásadně mění. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 3-4.

⁵⁷ MĚŠÍČKOVÁ, L. K připravovanému zákonu o obětech trestných činů. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2012, č. 2, s. 91-104.

podnikání, informace o osobních rodinných a majetkových poměrech, ve většině případů nemohou mít žádný vliv na vedení obhajoby, naopak osoba oběti či jeho zástupce nebo důvěrník tyto informace vnímá jako stěžejní s ohledem na svou bezpečnost. Nebude na újmu řízení ani práv obviněného či obžalovaného, pokud se seznamovat s těmito údaji mohou jen policisté, orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci jen v případě, že o takový postup obět' požádá.⁵⁸

4.1.5 Právo na ochranu před druhotnou újmou

Předmětné právo obsahuje několik dílčích opatření, které ve svém konečném důsledku mají vést ke zmírnění situace, ve které se obět', ne svou vinou, nachází. Jedním z opatření je zabránění přímého kontaktu mezi obětí a podezřelou osobou. Žádost o zabránění kontaktu může učinit kterákoliv obět'. Jde-li o obět' zvlášt' zranitelnou, je povinností příslušných orgánů žádosti vyhovět, nevylučuje-li to povaha prováděného úkonu. Dalším dílčím opatřením je omezení otázek intimního charakteru, které nemají význam pro danou věc. Intimní oblastí je zde vnímána osobní sféra jednotlivce týkající se např. jeho sexuality. Pokud význam otázky směřující do intimní oblasti mají, platí, že je třeba klást tyto otázky zvlášt' šetrně, ale vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výsledk později doplňovat a opakovat. Důležitým oprávněním oběti, které tento zákon zavedl, je oprávnění žádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví, což je podstatné zejména u trestných činů sexuálního charakteru. Pokud tuto žádost učiní zvlášt' zranitelná obět', je povinností orgánu činném v trestním řízení této žádosti vyhovět, s výjimkou situace kdy by tomu bránily důležité důvody. Specifickým způsobem je v zákoně upraven výsledek zvlášt' zranitelné oběti, který jí poskytuje vyšší úroveň ochrany práv oproti ostatním obětem:

- a) na zásadě individuálního přístupu (§ 20 odst. 1, § 3 odst. 2),
- b) výsledek zvlášt' zranitelných obětí provádí zpravidla osoba k tomu vyškolená (§ 20 odst. 2),
- c) výsledek se provádí tak, aby nemusel být opakován (§ 20 odst. 3),

---

⁵⁸ VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.CZ: Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2013 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

- d) při opakování výslechu před stejným orgánem je vyslychajícím zpravidla stejná osoba (§ 20 odst. 3),
- e) na žádost oběti se při výslechu učiní opatření, aby oběť neměla vizuální kontakt s osobou podezřelou (§ 20 odst. 4).

Bezesporu poměrně novým oprávněním oběti je právo na doprovod důvěrníka. Účelem přítomnosti důvěrníka u procesních úkonů je poskytnutí psychické podpory, případně pomoci. Tím se liší od zmocněnce, který oběť v trestním řízení zastupuje a především dbá na dodržení všech práv poškozeného. Oběť může mít jednu osobu jako důvěrníka a druhou jako zmocněnce. Role důvěrníka je však slučitelná s postavením zmocněnce. Posledním novým oprávněním oběti je prohlášení oběti o následcích (dopadu), které měl trestný čin na život oběti. Tímto prohlášením oběť realizuje své právo být slyšena, a to nejen k okolnostem, které jsou důležité z hlediska objasnění skutečnosti důležitých pro rozhodnutí ve věci, tedy věci dopsud pro soud stěžejní, ale také takovéto prohlášení může pomoci při citovém vyrovnání se s událostí. Obviněný pak má možnost uvědomit si, co činem spáchal, což může mít vliv při rozhodování o výši trestu dle zákona o sociálních službách.⁵⁹

4.1.6 Akreditované subjekty

Dalším právem je právo na kontaktování nevládních organizací, které zde v minulosti již existovaly, a které v současné době stát zakomponoval do zákona o obětech trestných činů.

Zákon nastavuje i institucionální rámec spolupráce mezi státem a nevládními organizacemi, které poskytují pomoc obětem trestných činů. Stát bude prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti podle § 38 podporovat činnost subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů tím, že jim bude poskytovat dotace ze státního rozpočtu. Dotaci však mohou získat jen tzv. akreditované subjekty. Podle zákona o obětech se akreditují subjekty pouze pro poskytování právních informací a pro restorativní programy. Pro poskytování psychologického a sociálního poradenství subjekty získávají oprávnění podle zákona o sociálních službách. K poskytování placené právní pomoci jsou

---

⁵⁹ VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.CZ: Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo* [online]. 2013 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

oprávněni pouze advokáti. Zákon podrobně upravuje proces akreditace, především podmínky pro udělení akreditace včetně náležitostí žádosti, rozhodnutí o udělení akreditace, změnu, zrušení a zánik akreditace, jakož i povinnosti akreditovaných subjektů a s tím související kontrolu ze strany ministerstva. Akreditované subjekty se zapisují do zřizovaného registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Ze zákona (tedy bez nutnosti akreditace) se do registru zapisují i střediska Probační a mediační služby, která jsou jako celek podle § 6 odst. 3 oprávněna k poskytování právních informací. Do registru se mohou na základě žádosti nechat zapsat také subjekty oprávněné poskytovat psychologické a sociální poradenství. Na základě žádosti budou do registru zapsáni též advokáti, kteří chtějí poskytovat právní pomoc obětem, ovšem pouze za podmínky, že tak budou činit v určitém rozsahu bezplatně (§ 47). Registr bude veřejným seznamem dostupným na internetových stránkách ministerstva. Do registru má každý právo bezplatně nahlížet (§ 48 odst. 4). Registr by měl v praxi sloužit jako pomocník při vyhledávání požadované služby. Oběť by prostřednictvím tohoto „vyhledávače“ měla mít možnost pomocí zadaných kritérií, jako jsou druh a místo poskytnutí odborné pomoci, poměrně jednoduše najít toho poskytovatele, který jí nejlépe vyhovuje.⁶⁰

4.2 Práva obětí ve Slovenské republice podle zákona ZOOPNTČ

Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy upravuje jednorázové finanční odškodnění osob, kterým byla v důsledku úmyslného trestného činu způsobena újma na zdraví nebo způsobena morální škoda.⁶¹

Zákon upravuje práva poškozeného týkající se finančního odškodnění. Těmito právy jsou:

- a) Právo na informace (§ 15)
- b) Právo na to kdo může požádat o odškodnění (§ 3)
- c) Právo na to kdy může poškozený požádat o odškodnění (§ 4)

⁶⁰ VÁLKOVÁ, H., GRIVNA, T. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2013, č. 4, s. 83.

⁶¹ ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA ČARNOGURSKÝ ULC. *Odškodňovanie osôb postihnutých násilnými trestnými činními* [online]. PRO BONO 07/2013. 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4862-odškodnovanie-osob-postihnutych-nasilnymi-trestnymi-cinmi>>.

- d) Právo na opakované podání žádosti (§ 8 a § 9)
- e) Právo se domáhat odškodnění v případě zamítnutí žádosti (§ 9)
- f) Právo na prominutí vrácení finančního odškodnění (§ 14)

Jiná práva poškozených tento zákon neupravuje a osoby, které jsou poškozeny trestnými činy mají tato práva zakotvena v ustanoveních § 46 až § 54 trestného poriadku SR, kde tyto řeší institut „poškozeného“ v trestním řízení.

4.2.1 Právo na informace

V zákoně je uvedeno právo poškozeného na informaci, které je ustanoveno v § 15 odst. 1, 2 ZOOPNTČ. Toto je dosti důležité a je to spíše povinnost státního aparátu, kterým jsou orgány činné v trestním řízení, a ty jsou povinny informovat poškozeného, kterému byla způsobena újma na zdraví o podmínkách odškodnění. Dále zákon ukládá Ministerstvu spravedlnosti, aby tyto podmínky byly zveřejněny na jejich oficiálních webových stránkách.

4.2.2 Právo na to kdo může požádat o odškodnění

O odškodnění může podle § 3 odst. 1 ZOOPNTČ požádat poškozený, který je občanem Slovenské republiky, nebo občan jiného členského státu, anebo osoba bez státní příslušnosti, která má na území Slovenské republiky nebo na území jiného členského státu trvalý pobyt, nebo cizí státní příslušník, jestliže k újmě na zdraví nebo k morální škodě došlo na území Slovenské republiky.

4.2.3 Právo na to kdy může poškozený požádat o odškodnění

Právo na to kdy může poškozený požádat o odškodnění je v ustanovení § 4 odst. 1, 2 ZOOPNTČ, kde je uvedeno, že poškozený může požádat o odškodnění, jestliže v trestním řízení nabyt právní moci rozsudek nebo trestný příkaz, kterým se pachatel uznává vinným anebo rozsudek, kterým se obžalovaný zprošťuje obžaloby, protože není trestně odpovědný pro nepřičetnost a újma na zdraví nebyla poškozenému plně uhrazena. Dále v případě, jestli pachatel trestného činu není známý, zdržuje se na neznámém místě nebo jeho trestnímu stíhání brání zákonná překážka a újma na zdraví nebyla poškozenému uhrazená jinak, pak v tomto případě může poškozený požádat o

odškodnění, jestliže výsledky vyšetřování nebo zkráceného přípravného řízení orgánů činných v trestním řízení nevyklučují důvodné pochybnosti o tom, že se trestný čin stal.

4.2.4 Právo na opakované podání žádosti

Právo na opakované podání žádosti je uvedeno v ustanovení § 8 odst. 4 ZOOPNTČ, kde je uvedeno, že pakliže se poškozený dozví o důležitých okolnostech, které jsou důležité pro stanovení výpočtu odškodnění, může podat tuto žádost opakovaně a to ve lhůtě stanovené tímto zákonem.

Zároveň, když porovnáme § 9 odst. 3 s výše uvedeným § 8 odst. 4 ZOOPNTČ, dojdeme k závěru, že zákonodárce dal poškozenému právo na opakovanou žádost, ale zároveň mu uložil povinnost o tom, že musí bezodkladně informovat Ministerstvo spravedlnosti o všech okolnostech, který mají vliv na posouzení žádosti.

4.2.5 Právo se domáhat odškodnění v případě zamítnutí žádosti

Podle § 9 odst. 5 ZOOPNTČ má poškozený právo se domáhat žalobou proti Slovenské republice do jednoho roku ode dne doručení rozhodnutí o zamítnutí žádosti o odškodnění, o kterém rozhodovalo Ministerstvo spravedlnosti.

4.2.6 Právo na prominutí vrácení finančního odškodnění

Poškozený má právo dle § 14 odst. 3 ZOOPNTČ podat odůvodněnou žádost o prominutí vrácení poskytnutého odškodnění. Tato žádost se podává po uplynutí lhůty pěti let ode dne, kdy mu bylo toto odškodnění státem poskytnuto. Zde uvede svojí současnou sociální situaci a rozsah újmy na zdraví a výšku státem poskytnutého odškodnění. Stát v posouzení věci zastupuje Ministerstvo spravedlnosti.

5 APLIKACE LEGISLATIVY EU DO PRÁVNÍCH NOREM V ČR A SR

V posledních letech si státy a hlavně i mezinárodní společenství začínají uvědomovat, že zde vznikla velická propast mezi právy, které mají oběti trestných činů a pachatelé. To je vede k tomu, aby se tyto subjekty začaly problematice práv obětí trestných činů věnovat více.⁶²

Ochrana obětí trestných činů patří mezi agendu Evropské unie od osmdesátých let minulého století. Evropský parlament už v dubnu 1981 přijal rezoluci o odškodnění obětí násilných činů. Po přijetí Amsterdamské smlouvy v roce 1997 byl v téže roce přijatý tzv. Vídeňský plán, kde v bodě 19 se doporučovalo vytvořit účinný systém kompenzace obětí trestných činů, a v čl. 51 byl požadavek tento návrh předložit do pěti roků.

Následně v čl. 32 v závěru zasedání Rady v Tampere, která se konala ve dnech 15. a 16. října 1999 se objevil požadavek vytvořit minimální standardy na ochranu obětí trestných činů, zejména přístup obětí ke spravedlnosti a jejich právo na odškodnění, včetně nákladů na právní pomoc. Kromě toho se vyslovil požadavek, aby byly vytvořeny národní programy na finanční opatření a zapojení mimovládních organizací do pomoci a ochrany obětí.

Na základě závěrů Rady z Tampere byl v roce 2000 předložený návrh Rámcového rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení. Na základě tohoto návrhu bylo v roce 2001 přijaté rámcové rozhodnutí Rady z 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení.⁶³

Evropská komise dne 18. 5. 2011 vytvořila Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se provádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu

---

⁶² MARTÍNKOVÁ, M. Oběti kriminality v aktuálních souvislostech. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2010, č. 4, s. 11-14.

⁶³ ZÁHORA, J. Európske štandardy pre postavenie a odškodňovanie obetí trestných činov. In: ZÁHORA, J., KERT, R. *Obete kriminality: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 25. novembra 2010 na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave = Victims of crime : proceedings of the International Conference, held on 25th November 2010, Pan European University Bratislava*. 1. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola Fakulta práva, 2010, s. 29-46. Dostupné z WWW: <http://www.law.uninova.sk/konferencie/Obete_kriminality_zbornik_web_2010.pdf>.

obětí trestného činu. V tomto návrhu Evropská komise označila za svou strategickou prioritu ochranu obětí trestných činů a zavedení minimálních pravidel na základě Stockholmského programu („Otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je“) a akčního plánu [KOM (2010) 171] na jeho provádění. V těchto dokumentech, se oběti dostávají do popředí plánů EU a je v nich pevně zakotvena potřeba a záměr vytvořit integrovaný a koordinovaný přístup k těmto obětem.⁶⁴

Na základě výše uvedeného návrhu byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu, kterou se nahrazuje výše uvedené rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 (dále jen „směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU“).

Právní základ pro tuto směrnici vychází z Lisabonské smlouvy (2007), kde čl. 82 odst. 2 umožňuje formou směrnic stanovit minimální pravidla týkající se práv obětí trestných činů.⁶⁵

Za dobu účinnosti rámcového rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/SVV) vydala Komise Evropských společenství dvě hodnotící zprávy (16. 2. 2004, 20. 4. 2009). Obě hodnotící zprávy shodně konstatují, že cíle rámcového rozhodnutí nebylo dosaženo. Zpráva z roku 2009 u některých článků (čl. 16, čl. 8 odst. 3 a čl. 13) uvádí výhrady vůči právnímu stavu v České republice. Důležité je především to, že směrnice jakožto právní akt Evropské unie je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává na vnitrostátních orgánech. Směrnice však od nařízení nemá přímý účinek.⁶⁶

V současné době jsou v Evropské unii platné tyto legislativní dokumenty, které se vztahují k přijaté směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU:

---

⁶⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh: SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY kterou se zavádí minimální pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu* [online]. Brusel, 2011, 27 s. [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0275:FIN:CS:PDF>>.

⁶⁵ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 4-10.

⁶⁶ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 4-10.

- a) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.
- b) Návrh směrnice o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterým se zrušuje rámcové rozhodnutí 2004/68/SVV.
- c) Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Agenda EU v oblasti práv dítěte, KOM(2011) 60, 15. 2. 2011.
- d) Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.
- e) Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Strategie pro rovnost žen a mužů (2010–2015) – KOM(2010) 491.
- f) Rámcové rozhodnutí 2002/475/JVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2008/919/IIIA ze dne 28. listopadu 2008 (Úř. věst. L 330, 9. 12. 2008, s. 21–23).⁶⁷

Směrnice 2012/29/EU je výsledkem několikaletého úsilí a na její přípravě se výrazně podílela organizace Victim Support Europe (VSE). Oběti byly veřejně vyslyšeny v Evropském parlamentu, mezi nimi i oběti násilných trestných činů v České republice.⁶⁸

5.1 Aplikace legislativy EU do českého ZOTČ

Tato podkapitola se věnuje skutečnosti, jestli se zákonodárci povedlo implementovat do nového zákona o obětech trestných činů, některé prvky z výše uvedené směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU.

⁶⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh: SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY kterou se zavádí minimální pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu* [online]. Brusel, 2011, 27 s. [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0275:FIN:CS:PDF>>.

⁶⁸ MCKEANNA, D. Situace ve prospěch obětí se zásadně mění. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 3-4.

V minulosti novelizací několika předpisů v České republice postupně docházelo ke zlepšení práv obětí trestných činů, jednalo se především o tyto zákony: zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zákon č. 209/1997 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a doplnění některých zákonů, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Proti tomuto přístupu implementace práva EU svědčí následující argumenty: novelizace trestního řádu by byla v některých směrech problematická, neboť by vyžadovala rozlišení mezi poškozeným, fyzickou osobou, a poškozeným právnickou osobou, přičemž práva obětí jsou právy fyzických osob. Do trestního řádu by bylo nutné začlenit i ustanovení, které nemají procesní charakter. Roztříštěná právní úprava by nadto rozhodně pro adresáta normy, kterým je především samotná oběť, nebyla komfortní.⁶⁹

Na konferenci, která se konala dne 21. 10. 2013 v Praze, a kterou organizoval Bílý kruh bezpečí, prohlásil David McKeanna prezident evropské organizace na podporu obětí (VSE), že Česká republika je první zemí v EU, která implementovala do své národní legislativy směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU z 5. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a obětí trestných činů.⁷⁰

Součástí vládního návrhu k již schválenému zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, byla příloha č. 2 („Rozdílová tabulka návrhu předpisu ČR s legislativou ES/EU“), ze které je jasně zřetelné, že zákonodárce počítal s implementací evropských norem do tohoto zákona. Dále je z ní možné vyčíst, že se jedná o tyto evropské normy:

- a) Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení.
- b) Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.

---

⁶⁹ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 4-10.

⁷⁰ MCKEANNA, D. Situace ve prospěch obětí se zásadně mění. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 3-4.

- c) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.⁷¹

Důvodem vytvoření zákona o obětech trestných činů, jak uvádí důvodová zpráva, bylo odstranění nedostatků implementace rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení. V průběhu druhé projednávání zákona v Poslanecké sněmovně však byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje uvedené rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení. Na tuto směrnici bohužel již zákonodárce nereagoval v dostatečné míře a zákon o obětech trestných činů bude muset být v blízké době novelizován, a to i přes to, že důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů uvádí, že nová právní úprava návrh směrnice zohledňuje.⁷²

Dne 1. 8. 2013 nabyla účinnosti poslední část zákona o obětech trestných činů a změně dalších zákonů, čímž došlo k úspěšnému završení legislativního procesu započatého na podzim roku 2011, jehož primárním motivem byla snaha o vytvoření moderního právního předpisu, jenž by sjednotil dosud do jisté míry roztržitou právní úpravu v této oblasti a zároveň, v souladu s pokračujícím přejímáním nových prvků restorativní justice do českého právního řádu, zásadním způsobem rozšířil práva a posílil pomoc poskytovanou obětem trestných činů.⁷³

---

⁷¹ VLÁDA ČR. *Sněmovní tisk 617/0: Vládní návrh na vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). Příloha 2 – Rozdílová tabulka předpisů ČR s legislativou ES/EU.* 2012, 23 s. Dostupné také z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=617&ct1=0>>.

⁷² JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou.* Praha : Leges, 2013. s. 12.

⁷³ LICHNOVSKÝ, V. Jiří Jelínek a kolektiv: *Zákon o obětech trestných činů - komentář s judikaturou.* In: *Bulletin Advokacie* [online]. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/jelinek-j.-a-kolektiv-zakon-o-obetech-trestnych-činu-komentar-s-judikaturou?browser=mobi>>.

Novelizace zákona a aplikace nové právní normy Evropské unie by měla podle Informačního systému pro implementaci práva EU v České republice (dále jen ISAP) projít legislativním schvalovacím procesem do 16. 11. 2015.⁷⁴

Podle Prof. JUDr. Heleny Válkové, CSc., v české právní úpravě existuje prostor pro zlepšení poskytování informací oběti trestného činu. Zacelením tohoto prostoru by se česká právní úprava přiblížila evropským standardům. Orgány a instituce, které mají za úkol a povinnost informovat oběť při prvním kontaktu s ní, nemají stanoveno, jak podobně a konkrétně, s přihlédnutím k osobní situaci konkrétní oběti, jí mají informace poskytnout. Směrnice ukládá povinnost individualizovaného poučení, které je přiměřené konkrétním potřebám a osobním okolnostem případu (čl. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU z 5. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a obětí trestných činů). V našem zákoně taková specifikace poučení s ohledem na osobní okolnosti oběti i druh a povahu vůči ní spáchaného trestného činu chybí.⁷⁵

5.2 Aplikace legislativy EU do slovenského ZOOPNTČ

V zahraničí se v posledních dvou desetiletích přistupuje ke změnám a doplnění právních úprav s cílem zlepšení postavení obětí v trestním řízení a péče o oběti. Zpravidla je zvolen jeden z dvou základních přístupů. Ke změnám právní úpravy dochází buď komplexně, tzn. je přijat speciální zákon na ochranu obětí trestných činů, nebo jsou novelizovány existující právní předpisy. Cestou novelizací se zatím vydala i Slovenská republika.⁷⁶

Z provedené analýzy ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU upravujících minimální požadavky v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, kterou provedl vedoucí ústavu veřejného práva na právnické fakultě Panevropské vysoké školy pan doc. JUDr. Peter Polák, PhD., je zřejmé, že je nezbytné

---

⁷⁴ Informační systém pro implementaci práva EU. *Úřad vlády ČR* [online]. 2012 [cit. 2014-01-21]. Dostupné z WWW: <<https://isap.vlada.cz/dul/dirtaiii.nsf/33579f0167f7aeefc12579bb003df0a2/d888ff07b0e6b614c1257ac5003c7fdb?OpenDocument>>.

⁷⁵ VÁLKOVÁ, H. Musíme se naučit informovat oběti srozumitelně a individuálně. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 2, s. 7-10.

⁷⁶ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 4-10.

provést transpozici těchto požadavků do právního řádu Slovenské republiky. Vyplývá to i ze samotné povahy právního aktu Evropské unie, jakým směrnice je. Z ustanovení článku 27 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU vyplývá, že členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 16. listopadu 2015. V této souvislosti je třeba upozornit na skutečnost, že vláda Slovenské republiky se již problémem transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU zabývala a za tímto účelem přijala usnesení č. 155 z 3. dubna 2013, v němž v bodě B. 4 ministru spravedlnosti SR uložila předložit ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem vnitra na jednání vlády návrhy právních předpisů, kterými se zajistí provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu práv obětí trestného činu, a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, a to ve lhůtě do 31. července 2015. V zásadě existují dvě možnosti jak provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU z hlediska legislativní formy provést. První možností by bylo nutno provést transpozici formou jednoho zvláštního zákona o obětech trestných činů. Druhý způsob, který zdá se, pokud se vychází ze zmíněného usnesení vlády, vláda Slovenské republiky preferuje, je transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ve formě změn celé řady obecně závazných předpisů, včetně novelizace příslušných ustanovení trestního řádu.

Východiskem pro provedení transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU je především důsledná analýza jejich jednotlivých ustanovení, jakož i požadavků z nich vyplývajících ve vztahu ke stanovení minimálních standardů v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů. Výsledky této analýzy bude pak třeba porovnat se současným právním stavem práv obětí trestných činů, jak vyplývá z celé řady právních předpisů, včetně trestního řádu. Chybějící práva obětí trestných činů je třeba pak cestou novelizace stávajících souvisejících předpisů nebo přijetím zvláštní samostatné právní úpravy začlenit do právního řádu Slovenské republiky.

Na základě výše uvedené analýzy jednotlivých ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU, kterou provedl pan doc. JUDr. Peter Polák, PhD., lze konstatovat, že legislativní zapracování některých požadavků může být v rozporu s principy spravedlivého procesu, například se zásadou kontradiktornosti. Je třeba upozornit i na skutečnost, že v textu směrnice Evropského parlamentu a Rady

2012/29/EU se nachází řada pojmů, které nejsou legálně definovány. Týká se to zejména pojmů sekundární viktimizace, opakovaná viktimizace, služby specializované podpory, obecné služby podpory. Výklad těchto pojmů je tak ponechán na právní teorii, nebo teorii kriminologie a viktimologie.⁷⁷

---

⁷⁷ POLÁK, P. Postavenie obetí trestného činu v Slovenskej republike v kontexte aktuálnej európskej legislatívy. In: *Obete kriminality: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, konanej na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave v dňoch 27.-28. 11. 2013*. Bratislava, 2013, s. 30-53.

ZÁVĚR

Závěrem je nutné konstatovat, že cíl bakalářské práce byl splněn provedením jednotlivých komparací speciálních zákonů týkajících se pomoci obětem trestných činů a analýzy práv obětí v těchto zákonech uvedených. V současné době mají, oproti Slovenské republice, oběti trestných činů v České republice mnohem větší práva, která se oproti staré právní úpravě velmi rozšířila.

Dále je nutné konstatovat, že v aplikaci legislativy Evropské unie je na mnohem lepší cestě Česká republika, kdy tato již byla schopna reagovat na poslední směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU.

Provedenou komparací zákona. č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů bylo zjištěno, že si Česká republika, stejně jako jiné moderní demokratické státy, uvědomila nutnost novelizace speciálního zákona, který se týká obětí trestných činů. V první řadě bezesporu touto novelizací začala mnohem více chránit práva fyzických osob poté, co se stanou oběťmi a bylo jim v důsledku trestného činu ublíženo na jejich základních právech, kterými jsou právo na život, zdraví nebo právo na majetek. Po dlouhých letech konečně zákonodárce vytvořil moderní právní předpis, dávající obětem kriminality práva, která jsou pro tyto adresáty uspořádány v jednom právním předpisu, a tímto se stávají přehlednými. Česká republika se poslední dobou dostává do postavení, kdy udělala mnoho kroků, které vedou ke zlepšení práv obětí trestných činů.

Na základě komparace českého zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů se slovenským zákonem č. 215/2006 Z. z. o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy je nutno konstatovat, že i přes mnoho práv, která má český zákon zakotvena ve svých ustanoveních, má český zákon o obětech trestných činů oproti slovenskému zákonu velký nedostatek. Tento nedostatek spočívá v tom, že na oběť trestného činu znásilnění český zákonodárce myslí pouze při pomoci v rámci psychické pomoci. Na rozdíl od slovenského zákonodárce, kdy speciální zákon nemá ve svých ustanoveních tolik práv jako český zákon, ale na oběti těchto trestných činů myslí v rámci finančního odškodnění. Česká republika by měla co nejrychleji reagovat na tento problém, protože podle Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2012, které vydalo Ministerstvo vnitra České

republiky v roce 2013, se tento problém týkal v roce 2012 celkem 669 osob, které byly postihnuty znásilněním⁷⁸.

Vliv Evropské unie je nutno v některých oblastech ocenit, protože je zapotřebí nasměrovat některé její členy správným směrem a poskytnout jim návod k řešení určité problematiky. Toto se týká i České republiky. Po posouzení aplikace legislativy Evropské unie do českého zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je nutné konstatovat, že Česká republika je v současné době s aplikací evropské legislativy na mnohem lepší cestě, než Slovenská republika. Slovenští zákonodárci se zatím vydali cestou novelizací ostatních právních předpisů, do kterých budou evropskou legislativu postupně aplikovat. Zákonodárci v České republice si uvědomili, že je nutné po vzoru Evropské unie práva obětí definovat a uceleně uspořádat do jednoho zákona, který bude přehledný a bude určen adresátům. Toto se povedlo, i když při schvalovacím procesu zákona o obětech trestných činů vznikla nová evropská legislativa upravující práva obětí, která nebyla do zákona o obětech trestných činů zcela zakomponována, ale bude do zákona o obětech trestných činů aplikována do 16. 11. 2015.

Na základě mých zkušeností, kdy pracuji v současné době u Policie ČR, jako dopravní policista vyšetřující dopravní nehody, se zcela ztotožňuji s názorem Prof. JUDr. Heleny Válkové, CSc., kdy poukazuje na problematiku informovanosti obětí trestných činů. Dle mých zkušeností předávání informací obětem trestných činů probíhá formou předání tiskopisu „Poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení“ a jeho následným podepsáním, kdy k němu oběť dostane pouze informaci, že se stala obětí trestného činu. Proti tomuto stojí poučení, kterého se dostává například podezřelému nebo obviněnému. Tedy osobě, u které je předpoklad protiprávního jednání se dostává od Policie ČR více informací o svých právech než osobě, která se stala obětí trestného činu. Z těchto důvodů by se mělo provádět školení pracovníků, kteří tyto prvotní informace oběti podávají. Tuto problematiku řeší článek 25 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU upravujících minimální požadavky v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů. Cesta, kterou se v současné době Česká republika vydala, je správná. Je nutné v ní dále pokračovat,

---

⁷⁸Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2012. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÝ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České Republiky* [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2012.aspx>>.

nestačí jenom schválit právní předpis, ale musí se i dále pracovat s lidmi a subjekty, kteří jsou součástí procesu pomoci obětem trestných činů.

Stát by se měl v první řadě postarat o oběť trestného činu, aby dodržel tvrzení, že podle Ústavy České republiky je svrchovaným, jednotným a demokratickým právním státem založeným na úctě k právům a svobodám člověka a občana. U koho jiného by se toto tvrzení mělo dodržovat než u obětí trestných činů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

- 1) JELÍNEK, J., et al. *Zákon o obětech trestných činů : komentář s judikaturou*. Praha : Leges, 2013. 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.
- 2) PELC, V. Právo poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení. In: JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 78-91. ISBN 978-80-87576-39-7.
- 3) BOHUSLAV, L. Peněžítá pomoc obětem trestných činů: komparativní analýza. In: JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 148-159. ISBN 978-80-87576-39-7.
- 4) KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti*. Praha : C. H. Beck, 1998. 135 s. ISBN 80-7179-175-X.
- 5) ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha : Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- 6) MARTÍNKOVÁ, M. Oběti kriminality v aktuálních souvislostech. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2010, č. 4, s. 11-14. ISSN 1213-8282.
- 7) MĚSÍČKOVÁ, L. K připravovanému zákonu o obětech trestných činů. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2012, č. 2, s. 91-104. ISSN 1210-9150.
- 8) VÁLKOVÁ, H. Musíme se naučit informovat oběti srozumitelně a individuálně. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 2, s. 7-10. ISSN 1213-8282.
- 9) MCKEANNA, D. Situace ve prospěch obětí se zásadně mění. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 3-4. ISSN 1213-8282.
- 10) GRÍVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. *Zpravodaj BKB: Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. 2013, č. 4, s. 4-10. ISSN 1213-8282.

- 11) VÁLKOVÁ, H., GŘIVNA. T. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2013, č. 4, s. 83. ISSN 1213-5313.
- 12) POLÁK, P. Postavenie obetí trestného činu v Slovenskej republike v kontexte aktuálnej európskej legislatívy. In: *Obete kriminality: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, konanej na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave v dňoch 27.-28. 11. 2013*. Bratislava, 2013, s. 30-53. ISBN 978-80-8153-015-9.

Elektronické zdroje

- 13) LICHNOVSKÝ, V. Jiří Jelínek a kolektiv: Zákon o obětech trestných činů - komentář s judikaturou. In: *Bulletin Advokacie* [online]. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/jelinek-j.-a-kolektiv-zakon-o-obetech-trestnych-cinu-komentar-s-judikaturou?browser=mobi>>.
- 14) Informační systém pro implementaci práva EU. *Úřad vlády ČR* [online]. 2012 [cit. 2014-01-21]. Dostupné z WWW: <<https://isap.vlada.cz/dul/dirtaiii.nsf/33579f0167f7aeefc12579bb003df0a2/d888ff07b0e6b614c1257ac5003c7fdb?OpenDocument>>.
- 15) ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA ČARNOGURSKÝ ULC. *Odškodňovanie osôb postihnutých násilnými trestnými činmi* [online]. PRO BONO 07/2013. 2013 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4862-odskodnovanie-osob-postihnutych-nasilnymi-trestnymi-cinmi>>.
- 16) MALOŠOVÁ, G. Odškodňovanie osôb poškodených násilnými trestnými činmi od 1. mája 2006. In: *Epi.sk: elektronické právne informácie* [online]. cca. 2006 [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=/Main/TArticles.ascx&phContent=/Main/ArticleShow.ascx&ArtID=6458&LngID=0&CatID=66>>.
- 17) Slovensko: Životní a pracovní podmínky. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ ÚŘADU PRÁCE ČR. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: EURES* [online]. 2008, 2014-01-14 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/slovensko/#o11>.

- 18) ZÁHORA, J. Európské štandardy pre postavenie a odškodňovanie obetí trestných činov. In: ZÁHORA, J., KERT, R. *Obete kriminality: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 25. novembra 2010 na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave = Victims of crime : proceedings of the International Conference, held on 25th November 2010, Pan European University Bratislava*. 1. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola Fakulta práva, 2010, s. 29-46. ISBN 978-80-89447-36-7. Dostupné z WWW: <http://www.law.uninova.sk/konferencie/Obete_kriminality_zbornik_web_2010.pdf>.
- 19) VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.CZ: Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2013 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.
- 20) Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2012. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÝ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra České Republiky* [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2012.aspx>>.

Legislativní dokumenty

- 21) ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.
- 22) ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 74. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-209>>.
- 23) SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 215/2006 ze dne 15. 3. 2006. Z. z. Zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, ve znení posledních predpisov. In: *Zbierka zákonv Slovenské republiky*. 2006, čiastka 076. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=215%2F2006>>.

- 24) SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 301/2005 ze dne 24. 5. 2005. Z. z. Trestný poriadok, ve znení posledních predpisov. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2005, čiastka 130. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.
- 25) SLOVENSKÁ REPUBLIKA. zákon č. 300/2005 ze dne 20. 5. 2005. Z. z. Trestný zákon, ve znení posledních predpisov. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2005, čiastka 129. Dostupné také z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>>.
- 26) VLÁDA ČR. *Sněmovní tisk 617/0: Vládní návrh na vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)*. 2012, 79 s. Dostupné také z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=617&ct1=0>>.
- 27) EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh: SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY kterou se zavádí minimální pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu* [online]. Brusel, 2011, 27 s. [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0275:FIN:CS:PDF>>.

SEZNAM ZKRATEK

ZPPOTČ	Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
ZOOPNTČ	Zákon č. 215/2006 Z. z. Zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů